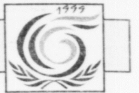

Eldraárið 1999

– Hóast stöðan hjá teimum gomlu ekki er vorðin eins álvarsom í Føroyum, sum hon er í Finnlandi, er mín áskoðan, at okkurt má gerast. Rákið gongur tann vegin, at tey gomlu gerast alsamt meira einsamøll. Nóg av teimum ungu flyta til Danmarkar, og hvør veit um tey fara at koma aftur. Eg veit ikki, sigur Lahja Moilanen, komandi sosialráðgevi

– Tey gomlu eru veruliga megin í samfelagnum

– Tey gomlu hava kunnleika og royndir frá einum longum lívi. Tí hava vit brúk fyri hesum fólki, og eiga somluleiðis at taka okkum av teimum, sigur Lahja Moilanen, ið lesur til sosialráðgeva

TEKSTUR: JOHN JOHANNESSEN

MYNDIR: JENS KR. VANG

Lahja Moilanen er pedagog og hevur í mong ár starvast við ungum fólki, ið hava rúsevnistrupulleikar. Men nú er hon vorðin móð av hesum og er farin at lesa til sosialráðgeva. Í hesum sambandi er hon í lotuni í ferð við at kanna viðurskipti teirra eldru í Føroyum, ið hon ætlar sær at skriva høvudsuppgávu sína um. Hon nemur sær í lotuni kunnleika í Tilhaldinum í Tórsgøtu í Tórshavn.

Stutta tíðin Lahja hevur verið í Føroyum hevur longu givið henni eina áskoðan um eldrapolitikkin í Føroyum.

Stórir trupulleikar í Finnlandi

– Tað, at land tykkara er so lítið, ger, at tey eldru hava tað betri hjá tykkum enn í Finnlandi. Finnland er eitt stórt land, og tí er ofta langt hjá bornum at koma at vitja gomlu foreldur síni.

Hóast tað í Føroyum eins og í Finnlandi er galdandi, at tey yngru flyta inn til býin, meðan tey eldru sita eftir úti á smáplássunum, so er í Føroyum ikki so langt hjá teimum yngri at fara út á smáplássini at vitja tey gomlu. Í Føroyum ber til hjá næstringum at ferðast úr Havnini til Suðuroyar um vikuskiftini at vitja síni gomlu foreldur, meðan slíkt als ikki ber til, um tú býrt í har suðuri í Finnlandi og foreldrin búa langt norðuri, vísir Lahja Moilanen á.

– Stóri trupulleikin í Finnlandi er, at øll tey ungu fólkinu flyta í syðru hálfuna av landinum, meðan tey eldru verða verandi í norðara endanum. Tað er so gálíð, at í norðara partinum av Finnlandi búa bert gomul fólk, sigur Lahja Moilanen. Hon greiðir frá, at av tí at tað í nokrum kommunum næstan bert búa eldri fólk, hava hesar kommunur

als ikki ráð at skapa nýkur tiltøk fyri tey gomlu, tí eingin er, ið rindar skatt til kommunukassan.

Lahja Moilanen sigur, at í kommununum norðarlaga í landinum er stöðan tann, at um tað búa 4.000 fólk í einari kommunu, so verða ikki fodd meira enn eini 4-5 børn um árið. Hetta heldur hon væl sýnir, at tey gomlu búa fyri seg í lítum býum, har tey koma at búa einsamøll, og heldur hon hetta vera ein stóran trupulleika.

Orsøkin til, at Lahja Moilanen kom til Føroya at skriva uppgávu um viðurskipti teirra eldru var, at hon heldur at Føroyar líkjast eitt sindur Finnlandi við øllum smáplássunum. Tí vónar hon, at hon her í Føroyum kann finna íblástur til, hvussu trupulleikin í Finnlandi kann loysast.

Ikki nóg góð kor

Hóast Lahja Moilanen er komin til Føroya at skriva uppgávu um viðurskipti teirra eldru og at hon vónar at finna íblástur at loysa trupulleikarnar í Finnlandi, heldur hon ikki, at tey eldru í Føroyum hava nóg góð kor.

Finski sosialráðgevin hevur millum annað verið á vitjan í Suðuroynni, og har heldur hon vanda vera fyri, at kommunurnar koma í somu stöðu sum í Finnlandi. Vandi er nevniliga fyri, at bert gomul fólk verða eftir úti á smáplássunum, meðan øll tey ungu flyta til miðstaðarokio.

– Tað kann vera, at bornini fegin vilja hava foreldrin at flyta til miðstaðarokio saman við teimum, men hetta er ikki so lætt, tí gomul fólk vilja ikki flyta. Tey ynskja at verða búgvandi heima í teirra egnu hús, sigur Lahja Moilanen.

– Miðsavnin av teimum ungu ger, at tey eldru fáa trupulleikar at dragast

við. Ein tann størsti av hesum er kanska einsemi, og so eru tað eisini trupulleikarnir, ið standast av sjúku. Hetta kenna vit sum stórar trupulleikar í Finnlandi, og tey, eg havi tosað við um hetta, stóra fyri, at hetta eisini fer at gerast ein trupulleiki í Føroyum, vísir Lahja á.

Lahja Moilanen sigur, at tað krevst peningur og fleiri sosialráðgevarar fyri at basa trupulleikanum í Føroyum. Men hon heldur, at hvørki landsins myndugleikar ella sosialráðgevarnir í Føroyum hugsa nóg mikið um tey eldru. Hon heldur, at áhugin fyri vinnulivinum kóvir áhugan fyri teimum gomlu. Men hon vísir á, at tey gomlu veruliga eru megin í samfelagnum.

– Tey gomlu hava kunnleika og royndir frá einum longum lívi. Tí hava vit brúk fyri hesum fólki og eiga somluleiðis at taka okkum av teimum, sigur Lahja Moilanen.

– Mynduleikarnir í Føroyum eru enn ikki komnir so langt, at teir sigga trupulleikarnar hjá teimum eldru. Í Finnlandi eru myndugleikarnir hóast alt komnir longri á hesum økinum, og tiltøk eru sett í verk. Men sjálvandi eru samfelögin bæði heldur ikki eins. Føroyar eru eitt minni land, har tann litla fjarstøðan ger, at lættari er at taka sær av hvørjumøðrum. Finnland hevur kanska ikki so nógvar íbúgar, men landið er stórt, og tí kann fjarstøðan eisini vera stór til næstringarnar. Hetta er munurin á stöðuni í Finnlandi og í Føroyum, sigur Lahja.

Okkurt má gerast

– Hóast stöðan hjá teimum gomlu ikki er vorðin eins álvarsom í Føroyum, sum hon er í Finnlandi, er mín áskoðan, at okkurt má gerast. Rákið gongur tann vegin, at tey gomlu gerast alsamt meira einsamøll. Nóg av teimum ungu flyta til Danmarkar, og hvør veit um tey fara at koma aftur, eg veit ikki.

– Síðani hava vit eisini øll tey ungu, ið flyta til Havnar. Eg siggi stöðuna soleiðis, at bygdirnar bert minka og minka, og at enda verður tað ein gamal, ið er seinastur at flyta úr bygðini, sigur Lahja Moilanen, komandi sosialráðgevi. Í hesum fori heldur hon tað vera alneyðugt, at okkurt verður gjørt. Hon heldur, at hóast einastu íbúgvamir, ið eru eftir í einari bygð, eru 10 gomul fólk.